

יינה של תורה

"חלקנו", "גורלנו" ו"ירושתנו"

ביאור ג' אופנים בקשר שבין עם ישראל לקב"ה, כפי שהם מתבטאים באופני הנתינה של ארץ ישראל – "נחלת ה'" – לעם ישראל

א. פרשתנו עוסקת בירושת בני ישראל את הארץ וחלוקתה לשבטים. בהמשך לכך מספרת התורה אודות בנות צלפחד וטענתן לקבלת חלק בארץ, ואשר בעקבות טענה זו נאמרה פרשת נחלות - דיני ירושת חלק בארץ ישראל.

חלוקת ארץ ישראל לשבטים נעשתה לפי כמות האוכלוסין של כל שבט ושבט - "לרב תרבה נחלתו ולמעט תמעט נחלתו" (פרשתנו כו, נד), חלוקה על פי שכל והגיון. נוסף לזה, היתה החלוקה על פי גורל - "אך בגורל יחלק את הארץ" (שם, נה), קביעת החלק המגיע לכל שבט נעשתה לפי גורל - חלוקה שאינה תלויה כלל בשכל.

האופן בו ניתנה ארץ ישראל - "נחלת ה'" (ראה רמב"ם הל' מלכים פ"ה הי"ב) - לעם ישראל (חלוקה על פי שכל וחלוקה על פי גורל), מסמל ומבטא את הקשר שבין עם ישראל והקב"ה, כדלקמן.

ב. בקשר שבין עם ישראל והקב"ה ישנם כמה אופנים:

"אשרינו מה טוב חלקנו" - קשר שבין הקב"ה ובני ישראל התלוי ומתייחס לעבודתם של בני ישראל. קשר זה הוא כדוגמת מכירה, בה העבדת הבעלות על החפץ תלויה בסכום אותו משלם הקונה - לפי עבודתו של יהודי (קונה) כך יתקשר הוא לקב"ה (מוכר). היינו שזהו קשר הנפעל ותלוי בעבודתם של בני ישראל דעל ידי עבודתו מתקשר יהודי לאלקיו. קשר כזה בא בסיבת מציאותו של יהודי כמציאות נפרדת כביכול ממציאותו של הקב"ה. מדרגה זו נובעת

ההשפעות הניתנות ליהודי מלמעלה לפי ערך עבודתו - שכר המצוות, המשכה התלויה ונפעלת בקיום המצוות, עבודת האדם. התקשרות זו מקורה בדרגת האלקות המצטמצמת לפי ערך עבודת הנבראים.

דרגה זו מתבטאת בחלוקת ארץ ישראל ונתינתה לבני ישראל על פי שכל והגיון. התקשרות הקב"ה עם בני ישראל - נתינת "נחלת ה'" לעם ישראל - תלויה בשכל, בעבודת האדם.

רמה זו של הקשר שבין בני ישראל והקב"ה באה לידי ביטוי בעיקר בזמן שלפני מתן תורה, לפני בחירת הקב"ה בבני ישראל להיות לו לעם. גם לפני בחירת הקב"ה בבני ישראל נראתה והורגשה מעלתם על פני שאר האומות כבניו של ה' יתברך, "בני בכורי ישראל" (שמות ד, כב), אך עבודתם היתה בכוחות עצמם ועל פי יכולותיהם המוגבלות כנבראים. אז נראתה דרגת הקשר שבין הקב"ה ובני ישראל התלויה במציאותם ועבודתם של ישראל.

במתן תורה בחר הקב"ה בבני ישראל, ובכך קיבלו את הכח לפעול בעבודתם ולהתעלות למעלה מכל הגבלה. במתן תורה ניתן הכח לכל יהודי לעבוד את עבודתו בכח הבורא, כלומר, עבודת בני ישראל מאז מתן תורה היא בכח בחירתו של הקב"ה בהם. בכח זה מסוגל יהודי להתעלות ולהתרומם מעל הגבלות העולם והמציאות הגשמית, משום שהוא פועל בכוחו של הקב"ה - כח בלתי מוגבל - ולא בכוחותיו שלו.

בחירת הקב"ה בבני ישראל מבטאת קשר עמוק יותר בין עם ישראל לה' יתברך - בדרגה זו ניכרת בחירתו של הקב"ה בבני ישראל, בחירה שאינה תלויה כלל בשכל והגיון. בחירת הקב"ה בעם ישראל אינה תלויה במציאותם ועבודתם, כי אם ברצונו שלו, שלמעלה מכל הגבלה.

דרגה זו מבטאת חלוקת הארץ על פי גורל - "ומה נעים גורלנו". התקשרותו של יהודי לקב"ה אינה תלויה ונגרמת בסיבת עבודתו, אלא באה בסיבת בחירתו של הקב"ה, ללא התייחסות למצבו הרוחני של יהודי. קשר זה הוא בדוגמת נתינת מתנה - נתינת המתנה תלויה ברצונו של הנותן ללא כל קשר ונתינה מצד המקבל.

מדרגה זו נמשכים ליהודי הגילויים מלמעלה שלא בערך כלל לעבודתו, משום שבדרגה זו ככל לא נוגע מצבו של היהודי, הוא קשור לקב"ה בקשר שלמעלה מכל שכל והגיון. בחירה זו מקורה ברצונו של הקב"ה, למעלה מכל הסבר שכלי.

ג. אולם, גם בנתינת מתנה קיימת מציאות נפרדת ונוספת על מציאותו של הנותן. אף שהנתינה באה בסיבת הנותן, ללא ערך למציאות המקבל, הרי עצם הנתינה מהווה התייחסות למציאות נוספת, מקבל המתנה.

הקשר העמוק ביותר בו קשורים בני ישראל עם הקב"ה הוא כדוגמת ירושה - "ומה יפה ירושתנו". בירושה - שלא כבמכירה ובנתינה - עומד היורש במקומו של המוריש, ובמילא נעשה הוא לבעלים על כל נכסיו של המוריש. מציאות היורש אינה כמציאות נוספת ונפרדת ממציאותו של המוריש, היורש נעשה חלק ממציאות המוריש.

בני ישראל קשורים לקב"ה בקשר עצמי, עצמות נשמתו של יהודי קשורה בעצמותו יתברך כדבר אחד ממש. מציאותו של יהודי אינה מציאות נפרדת מאלקות, כי אם מאוחדת באלקות.

מסיבה זו, באה פרשת נחלות - דיני ירושה - לאחר סיפור התורה אודות חלוקת הארץ על פי שכל ועל פי גורל:

הקשר העמוק ביותר של בני ישראל עם הקב"ה, למעלה מהקשר הבא בסיבת מציאותם של בני ישראל (חלוקה על פי שכל) ולמעלה אף מהקשר הנובע מבחירת הקב"ה בהם למעלה משכל (חלוקה על פי גורל), הוא כירוש - היורש נעשה חלק ממציאות המוריש.

פנחס זה אליהו

מכיון שסיבת החורבן היתה שנאת חנם (יומא ט, ב), יש לבטל סיבה זו על ידי אהבת חנם: לאהוב כל יהודי חנם, גם במקרה שאינו רואה כל סיבה לאהוב אותו.

זהו שאמרו חז"ל (ראה ת"י שמות ד, יג) "פנחס זה אליהו": פנחס מסמל שלום ואחדות, ככתוב בו (פנחס כה, יב) "הנני נותן לו את בריתי שלום", ואחדות זו תביא את אליהו הנביא, מבשר הגאולה.

(כ"ק אדמו"ר מליובאוויטש - ע"פ לקוטי שיחות חלק ב עמ' 598)